

Senyores, senyors,

El Casal de Catalunya ha cregut que jo podia parlar-vos una estona d'aquesta Diada de Sant Jordi que, a la nostra terra, havia adquirit caràcters de festa nacional, d'exaltació de la primavera i de la Pàtria. No sé si sabré complir airovement amb aquest encàrrec, i per endavant m'encomano a la vostra benevolència. Però no puc dissimular-vos que, com a tots vosaltres segurament deu passar-vos, l'evocació d'aquesta Diada em produeix, en el setè any del nostre exili, una sensació barrejada de tristesa i d'esperança. Diada de Sant Jordi, vint i tres d'abril, sota el cel blau cobalt, amb les parades de roses i la desfilada ininterrompuda dels visitants de la Capella de la Generalitat... Ni el cel de l'exili és tan blau, ni les roses hi tenen la mateixa olor, ni les nostres festes poden tenir l'espon-taneïtat d'aquelles festes populars, sortides del cor mateix de les multi-tuds.

La Diada de Sant Jordi requereix, em penso, que us parli del Sant. Però se'n poden dir tan poques coses, que aviat hauria acabat. Diguem només que fora de saber l'existència d'un màrtir cristià d'aquest nom, escapçat sota Dioclecià, pels volts de l'any 300, a Lydda, població de Palestina, no pot assegurar-se res sobre la vida ni les virtuts d'aquesta figura que ha passat a ésser el Sant Patro dels estats de la Corona d'Aragó, com ho és d'Anglaterra i ho fou de la República de Gènova, rival un dia de Barcelona. Hom li atribueix un alt rang militar, l'organització de comunitats militars i àdhuc una visita a Anglaterra. Però, en canvi, Calvi, el reformador, i més tard Gibbon, el famós historiador anglès, impugnaren la seva existència. Nascut a Capadòcia, els arrians l'identificaren amb un bisbe d'Alexandria, Jordi de Capadòcia, que intervingué en les aferrissades lluites teològiques del segle IV, esmerçant-se en polèmiques amb el patriarca Atanasi. Alguns textos eclesiàstics admeten que els seus escrits foren herètics, per bé

que la seva existència, i la seva mort foren, indiscutiblement, santes.

Com fou que un personatge tan poc caracteritzat, del qual àdhuc la mateixa personalitat ha pogut ésser posada en tela de judici, aconseguís la gran popularitat que sens dubte tingué ben aviat Sant Jordi? Atribuïm-ho a la llegenda que ben aviat s'apoderà d'aquestes dades tan migrades. Les versions interessades dels arrians, que tiraven l'aigua santificada cap a llur moli herètic, s'anaren brodant poc a poc amb un altre tema, evidentment carregat de simbolisme: el del drac.

Hi ha, segons alguns autors, una simple explicació d'aquesta llegenda. Les tradicions més respectables de l'antiguitat clàssica asseguren que a Arsuf o a ~~Jaffa~~ Joppa, dues poblacions de Palestina no pas molt allunyades de Lydda, l'heroi Perseu havia mort el monstre marí que amenaçava i tenia presonera la verge Andromeda. Com altres déus i herois pagans, el culte de Perseu continuava en molts indrets. Què té d'estrany que ben aviat s'identifiqués amb el d'aquell nou heroi d'una nova religió, que havia sofert martiri per ordre de l'emperador de Roma? Els sants cristians prenién, en ermites i temples pagans, la successió dels deus de l'Olimp; llurs festes s'adaptaven en molts aspectes a les tradicionals celebracions dels misteris i les evocacions de les gestes fabuloses dels semidéus. Sant Jordi esdevingué l'hereu de Perseu. El monstre d'Andromeda es convertí en un drac, el qual, al seu torn, representava el pecat, l'Infern. Andromeda es convertí en una verge cristiana, i més tard, en una princesa filla d'un Rei.

Jaume de Voràgine, amb la seva Llegenda Daurada, popularitzà en tot el món occidental, des de 1280, la figura de Sant Jordi, amb aquella història de la matança del drac i de la deslliurança de la donzella.

Els savis us diran - i jo em limito a repetir-vos-ho, sense cap garantia - que el cavall del Sant, element indispensable ara de la seva figura, fou afegit a la llegenda en temps de la dominació franca de l'Àsia Menor, quan les Croades, en plena supremàcia de la Cavalleria. Ah, aquest blanc cavall

de Sant Jordi, dibuixat pels pintors, esculpit en baixos relleus i estàtues, gravat en llibres, brodat en tapissos i ornaments, cantat pels poetes! Ventura Gassol ens dirà

Sant Jordi té un corser adolescent

i Josep Maria de Sagarra evocarà la diada amb aquests versos:

Passa l'abril amb lluerets i aloses.

Sant Jordi, doneu brida al cavall blanc.

Una altra volta us oferim les roses;

som massa esclaus per oferir la sang!

La llegenda de Sant Jordi, esdevinguda completa, en feia un patró ideal dels guerrers medievals, que juraven en ésser armats cavallers combatre el mal i protegir la innocència i la virtut. Així no té res d'estrany que el gentil cavaller de Capadòcia, triomfador de dracs i soldat ple de virtuts cavalleresques, esdevingués patró dels reis aragonesos a darreries del segle XI. Les velles cròniques diuen que en el curs del combat que el rei Pere I sostingué a Alcarag contra els àrabs d'Osca, la victòria fou obtinguda gràcies a la presència d'un cavaller que es presentà sobtadament i que ajudà amb el seu braç estrenu les hosts aragoneses. Després de la batalla, i com a prova d'agraïment, el rei Pere I ~~se~~ jurà Sant Jordi com a patró de la seva dinastia.

Després de la unió personal de la corona d'Aragó amb el comtat de Barcelona, amb Ramon Berenguer IV i Peronella, Sant Jordi seguí essent el patró dels reis. Jaume I, el nostre més gran sobirà, en fou un gran devot, i Pere II, el seu fill, aquell a qui la història i el judici d'amics i enemics ha donat el títol de Gran, conservà vivent aquest culte, que es transmetia hereditàriament als sobirans del Casal de Barcelona.

Recordeu, per exemple, que el magnífic Pere III, el de les Cerimonies, fundà l'any 1371 la "Cavalleria del Benavirat Mossèn Sant Jordi", ordre militar que, en el seu pensament de polític assenyat, estava destinada a

I ara, permeteu-me que acabi amb una evocació que voldria que fos per tots vosaltres, com ho és per mi, un símbol i una esperança. A Barcelona no hi ha un nombre exagerat de bells monuments. Generalment els nostres grans homes no han estat afortunats amb les estàtues que els han estat erigides, i el record eternidorament ridícul d'algunes d'elles deu estar bé dintre el vostre record. Però, al costat d'aquell Serafi Pitarrà estolidament assegut damunt el dos de pedra picada que li erigi el senyor Falqués, al costat del pedestal fet de lires pètries que sosté un desmesurat Josep Anselm Clavé de bronze, ert el braç dret amb la batuta, al costat d'altres baluernes en les quals s'ha esplaiat la pensada d'escultors i arquitectes, hi havien algunes belles coses. Recordeu aquell monument a Francesc Pi i Margall, amb la bella ~~afi~~ imatge de la República, que els que ara manen han substituït per una àguila més o menys imperial. Però jo penso en una estàtua que s'aixecava al Parc de Montjuïc, en una escultura eqüestre de Joan Llimona, posada en un revolt de la carretera circular que s'enfilava fins a l'Estadi. Us en recordeu, d'aquell genet adolescent, nu, que des de dalt del seu cavall robust s'abocava damunt la plana del Llobregat que s'obria allà sota? Era Sant Jordi. Un Sant Jordi gens ni mica convencional, convinguem-ho, sense cuirasses ni casc, sense el drac ni la princesa. Haurieu dit, potser, una imatge de Sigfrid, l'heroi que s'encara amb els deus del Valhalla. Però en aquell cos esvelt, en aquell rostre somrient i ensems seriós no hi havia res de la metafísica boirosa d'aquell minyo germànic que també occia el drac i alliberava una donzella. Era un Sant Jordi mediterrani, un heroi català. Espera el drac o ja l'ha occit? No ho sé. Guaita amb serenitat l'esdevenidor, abraça amb el seu esguard la terra catalana que s'aixampla per la plana i aixeca cortines de serralades i tossals. Dirieu que no tem els monstres ni els homes. Té la confiança en la vida que és pròpia dels joves, però la seva fe s'arrela en aquella terra que el sustenta, i no ignora que l'existència

és lluita i treball, que sense l'esforç no s'arreglen les collites ni pot triomfar-se dels dracs que assolten les contrades i amenacen les princeses.

No voleu, des d'aquest París allunyat en l'espai però tan a prop de Barcelona en el record i en l'esperança, compartir amb mi aquest símbol esperançador? El Sant Jordi de Montjuïc és aquesta Catalunya que volem reconquerir i que volem forjar: valenta i lliure, serena i forta, convençuda del seu dret i aferrada a la terra mare i al passat gloriós, però amb els braços oberts a tota la humanitat, ben oberts a l'esdevenidor. I així serà, si així ho volem, perquè les nacions i les pàtries viuen i moren i son, en tots moments allò que llurs fills volen que siguin i allò que es mereixen que siguin. I Catalunya, tots nosaltres ho sentim dintre el nostre cor, no pot morir, ni morirà, sino que aquest abaltiment d'ara serà el símbol i la penyora del seu triomfal desvetllament.

Amics, moltes gràcies.